

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Socialt arbete med inriktning mot

kulturmöten och integration SOL 066

Höstterminen 2004

UNGDOMARS SYN PÅ KÖNSROLLER

EN KVALITATIV INTERVJUSTUDIE OM HUR UNGDOMAR UPPFATTAR
VAD SOM ÄR MANLIGT RESPEKTIVE KVINNLIKT.

Författare: Martina Annerfeldt

Handledare: Lars B Ohlsson

ABSTRACT

This paper presents a study of the attitudes and values related to gender young people have. Five people, four women and one male, all about eighteen years old, were interviewed about their attitudes and values related to gender. Although the study is relatively small, the results are compatible with other published studies and indicate that young people, without consideration to their sex, has a very traditional view on gender. The study also indicates that the attitudes seem to be established very early in life. Probably the most important factor to determine the attitudes and values of the child is the parent's opinions. The result show that the interviewed persons did not think their attitudes and values towards gender where influenced by media, TV etc..

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	5
1. INLEDNING	6
1.1. Bakgrund/problemfrågeställning.....	6
1.2. Syfte.....	6
1.3. Frågeställning.....	7
1.4. Historik.....	7
1.5. Tidigare undersökningar.....	9
1.6. Teori.....	11
1.7. Begreppsdefinitioner.....	13
<i>Jämlikhet och Jämställdhet</i>	13
<i>Attityder</i>	13
<i>Värderingar</i>	14
<i>Könsroll</i>	14
<i>Kvinnoroll och mansroll</i>	14
2. METOD OCH URVAL	15
2.1. Val av metod.....	15
2.2. Material.....	16
2.3. Urval.....	16
2.4. Bortfall.....	17
2.5. Genomförande.....	17
2.6. Undersökningens tillförlitlighet.....	18
3. RESULTAT	20
3.1. Hur definierar du den kvinnliga respektive den manliga könsrollen?.....	20
3.2. Vem/vad har påverkat dig mest i fråga om din syn på könsrollerna?.....	21
3.3. Vilka attityder och värderingar har du som kvinna/man om dig själv?.....	22
3.4. Vilka attityder och värderingar tror kvinnor att män har om den kvinnliga könsrollen?/Vilka attityder och värderingar tror män att kvinnor har om den manliga könsrollen?.....	23

3.5. Tror du att dina barn kommer att ha andra värderingar och attityder till könsrollerna än vad du har?.....	25
3.6. Skulle du säga att det är jämställt mellan mannen och kvinnan i Sverige?.....	25
4. ANALYS.....	27
5. SLUTDISKUSSION.....	30
KÄLLFÖRTECKNING.....	33
Referenser.....	33
Internet.....	34
Intervjuer, Telefonkontakt.....	34
BILAGA.....	35
Bilaga 1.....	35
Bilaga 1 Tillägsfrågor.....	36

FÖRORD

Jag skulle vilja tacka de elever på Naturbruksgymnasiet Hvilan som ställde upp på en intervju och delade med sig av sina åsikter till mig. Jag vill även tacka Eva Splittorff, studie- och yrkesvägledare på Naturbruksgymnasiet Hvilan för hjälpen att komma i kontakt med de berörda klasserna.

Min handledare Lars B Ohlsson vill jag tacka för den tid han har lagt ner på att läsa min uppsats och de råd han har gett mig.

Jag vill även tacka mina nära och kära som stöttat och uppmuntrat mig under denna tid.

Till sist vill jag tacka min pappa Jan-Eric Annerfeldt för alla råd och allt stöd han har gett mig under arbetets gång.

Tack allesammans!

Martina Annerfeldt

”Jag vet att du tror, att du förstår, vad du tror att jag sa

Men jag är inte säker på, att du har fattat

Att det du hörde, inte var det jag menade.”

Anonym

Jag tycker ovanstående citat åskådliggör hur komplicerad kommunikation/kommunikations process är. Detta är något jag har fått erfara genom mina intervjuer men jag tackar för erfarenheten.

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund/problemformulering

Efter att ha följt debatten om jämlikhet och jämställdhet i media, radio, TV och tidningar började jag undra, om vårt samhälle var så jämställt eller jämlikt som många tycks anse. Att vi i Sverige har kommit längre i vår jämställdhet och jämlikhet jämfört med många andra länder kan nog de flesta hålla med om.

Vad som ligger till grund för våra attityder till eller värderingar om jämställdhet och jämlikhet är hur vi uppfattar den kvinnliga respektive den manliga rollen.

Hur är ungdomars uppfattning om eller attityd till den manliga och den kvinnliga rollen? Har genusforskningen som i princip startade i början av 70-talet haft någon inverkan på samhällets syn på könsroller? Har ungdomar en annorlunda uppfattning om dessa roller än sina föräldrar? Vad, hur och vem påverkar våra attityder och värderingar till könsrollerna?

Med dessa funderingar beslöt jag mig för att försöka ta reda på hur det egentligen står till med våra ungdomars könsrollsvärderingar och attityder.

Könsrollsmönster ligger väl rotade i vårt kulturarv. Arbeta för jämställdhet och jämlikhet, eller ändra attityder och uppfattningar om våra könsroller är att arbeta över lång tid. Redan från tidig barndom präglas vi av och växer in i könsrollsmönster som blir en naturlig del av oss. Dessa könsroller för vi sedan omedvetet eller medvetet vidare till nästa generation.

1.2. Syfte

Syftet med min studie är att undersöka hur ungdomars attityder och värderingar är gentemot den kvinnliga och manliga könsrollen samt genom att jämföra mitt resultat med andra studier, se om könsrollerna ändrat sig över tid.

Min hypotes är att ungdomarnas attityder och värderingar om könsrollerna inte skiljer sig nämnvärt från deras föräldrars eller mor- och farföräldrars generationer.

1.3. Frågeställning

Utgångsläget i den empiriska undersökningen grundar sig på följande frågeställningar

- Hur ser ungdomars attityder och värderingar ut till könsrollerna?
- Hur har ungdomarna fått dessa attityder och värderingar till könsrollerna?
- Vad och eller vem har påverkar dem att tycka så?
- Är mitt resultat i överensstämmelse med andra publicerade studiers resultat?

1.4. Historik

Jag skulle kunna gå väldigt långt tillbaka i tiden för att redan där, hitta skillnader mellan den manliga och kvinnliga könsrollen. Frågan är bara, ser rollerna annorlunda ut idag jämfört med då?

Redan under jägar- och samlarsamhället stod kvinnorna för vård av barnen samt insamlandet av den huvudsakliga födan, medan männen stod för jakten och var borta från lägret i många timmar (Stahlman, 1998, s 34 ff.). I jägar- och samlarsamhällena var det kvinnorna som styrde och satte sin prägel på samhället, det vill säga att samhällena var organiserade efter matriarkaliska principer, det är vad några forskare anser i alla fall (Stahlman, 1998, s 62 ff.).

Från och med 1200- och 1300- talet var det kvinnornas roll att ta hand om barnen och vara moder med undantag från vissa århundraden där det var mode bland kvinnorna att lämna bort, på grund av festande, arbete eller bara en trend, sina barn till ammor. Mannen betraktades i princip som allvetande, allsmäktig och fylld av idel godhet.

Inställningen hos de flesta män under 1600-talet var att mannen krävde absolut lydnad och betjäning när han var närvarande i hemmet. Mannens makt fick inte ifrågasättas, tvärtom skulle den inplanteras i flickorna via sina mammor (Stahlman, 1998, s 69 ff.).

Runt 1800- och 1900-talet förändrades mannens roll, den krympte i samband med att barn och hem blev mer kvinnans ansvar. Denna förändring av mannens roll berodde på att hans arbete tog mer tid så han var lite närvarande i hemmet (Stahlman, 1998, s 69 ff.).

Hur har 1800-talets vetenskap präglat synen på manligt och kvinnligt? Under 1800-talet var det forskarnas status som vetenskapsmän som ansågs legitimerade och bekräfta riktigheten i deras uttalanden. Det var ett flertal vetenskapsmän och filosofer som uttalade sig om manligt och kvinnligt, oavsett om det hade någon förankring i deras egen forskning eller inte (Stahlman, 1998, s 91 ff.).

Otto Weininger, en tysk filosof, ansåg att *”det bara var mannen som hade förmåga att utveckla en karaktär. Kvinnan saknade dessa möjligheter och var karaktärlös”* (Stahlman, 1998, s 119). Han menade även att den minst intelligenta man stod högre än den mest intelligenta kvinnan. Otto Weininger skrev mycket om kvinna och man, där allt beteende och alla egenskaper rangordnades till männens fördel (Stahlman, 1998, s 118 ff.).

Det var 1800-talets biologer, medicinare eller samhällsvetare och filosofer som huvudsakligen kom med argument som placerade kvinnan i en svagare och underordnad position i förhållandet till mannen. Två tankegångar dessa hade gemensamt var könsrollernas naturliga uppdelning och rollernas oföränderlighet. De ansåg att kvinnans natur utmärktes av svaghet, passivitet, blyghet och ett praktiskt förstånd. Mannen däremot hade en abstrakt tankeförmåga, var stark, modig, intelligent och myndig (Stahlman, 1998, s 122 ff.).

Det fanns filosofer som kritiserade ojämlikheten mellan män och kvinnor. En av dem var Montesquieu, som menade att det inte låg i kvinnans natur att vara underlägsen mannen, utan i den uppfostran man gav henne. En annan filosof som också kritiserade ojämlikheten var Rousseau, som uttryckte sig *”kvinnan är allt som mannen inte är och mannen är allt som kvinnan inte är. Tillsammans bildar de en fungerande enhet helt i överensstämmelse med vars och ens natur”* (Stahlman, 1998, s 129).

Genom århundraden har människan betraktat mannen som den högtstående och kvinnan som den underlägsne, oavsett vilken vetenskap (läkar- eller beteendevetenskapen) som studerade skillnaderna mellan man och kvinna och oavsett om det forskades i beteende- och psykologiska egenskaper eller om det var kroppsligt, kom de fram till samma slutsats (Stahlman, 1998, s 131 ff.).

Även den moderna vetenskapen har försökt att bevisa att vissa specifika kunskaper som män och kvinnor tillägnat sig är medfödda egenskaper som är typiska för män respektive kvinnor. Inom den moderna vetenskapen har frågan om könsrollernas orsaker och uttrycksformer sysselsatt många forskare inom bland annat läkarvetenskapen och beteendevetenskapen

(Stahlman, 1998, s 148 ff.: Cottin Pogrebin, 1980, s 20 ff.). Forskarna kan inte i fråga om manligt och kvinnligt säga huruvida vi är styrda och skapade av vårt biologiska (genetiska) arv eller om vi är påverkade och formade av den kultur och miljö vi lever i. Det är knappast någon forskare idag som hävdar att vi människor antingen är det ena eller det andra (Stahlman, 1998, s 148- ff.).

Under de senaste tre decennierna har ett allt större genusperspektiv genomsyrat de flesta akademiska disciplinerna. Forskningen om könsrollerna, eller rättare sagt kvinnoaksforskning, för det handlade i början om kvinnorna, startade i början på sjuttioalet. Denna forskning som till sin karaktär var och är tvärvetenskaplig har utvecklats till ett eget akademisk ämne, genusforskning, vars första ämneskonferens var i Malmö 2001 (Thurén, 2002). Genusforskning eller könsteoretisk forskning handlar bland annat om hur vår könsrolltillhörighet påverkar våra liv och handlande och skall skiljas från feministisk forskning som har sin fokus på maktbegreppet (Thurén, 2002).

1.5. Andra undersökningar

I John Nicholson *Kvinnor och män – hur olika är vi?* från 1984, hittade jag olika studier om skillnader mellan män och kvinnor. Syftet med hans bok var att samla de allmänt spridda åsikterna om vad som är typiskt manligt och kvinnligt beteende. En undersökning visade att de flesta människor fortfarande tror att män och kvinnor är mycket olika. Kvinnorna ansågs som mer känslamma och oberäknliga och att kvinnor intresserar sig mindre för åsikter och mer för människor samt att de ansågs alltför lättpåverkade och osjälvständiga för att klara av att bestämma över andra, förutom sina barn. Mannen ansågs vara fysiskt tåligare, mer aggressiv och rationell, samt att de hade bättre förutsättningar att lyckas i arbetslivet på grund av en starkare vilja att vinna. Männen ansågs även ha lättare att skilja mellan sex och kärlek (Nicholson, 1984, s 10).

Nicholson tar även upp en annan undersökning där slumpmässigt utvalda amerikaner i alla åldrar fick ange egenskaper och typer av beteende där de ansåg att män och kvinnor skiljer sig åt. Även i denna undersökning visade det sig att schablonuppfattningen om könen fortfarande finns, av de tillfrågade var det tre fjärdedelar som var överens om att mäns och kvinnors beteende skiljer sig åt (Nicholson, 1984, s 17 ff.).

Det finns undersökningar som visar på att människan gärna tillskriver barn så unga som spädbarn, dess manliga eller kvinnliga egenskaper och beteende. Nicholson tar upp två undersökningar i ovan nämnda bok.

I den ena studien bad man olika personer att hålla ”Mark” eller ”Mary”, som var samma spädbarn, och sedan bad man personerna att berätta vilket slags barn de trodde ”Mark” och ”Mary” var. Studien kom fram till att oavsett spädbarnets riktiga kön, beskrevs ”Mark” som livlig, odygdig och stark, medan ”Mary” beskrevs som söt, gullig och älskling (Nicholson, 1984, s 31 ff.).

Den andra studien som Nicholson tar upp, var den, där trettiofyra mödrar skulle leka med ett spädbarn som de fick veta var antingen en flicka eller pojke. Studien visade att de som fått reda på att barnet var en pojke tolkade exakt samma beteende hos barnet på ett annat sett än de som fått reda på att barnet var en flicka. När pojken blev orolig och började vrida på sig, tolkades detta som ett tecken på att han ville leka, medan när flickan gjorde samma rörelser tydde kvinnorna det som att hon var orolig och behov av tröst (Nicholson, 1984, s 31 ff.).

Stahlman tar upp en liknande studie i sin bok *Könsrollernas maskerad*. I den studien blir ett antal mammor presenterade för en sexmånaders baby som kallades Beth i den ena gruppen och Adam i den andra. Några av mammorna fick leka med Adam som hade blåa kläder och övriga mammor fick leka med Beth som var klädd i skärt. Mammorna skulle leka med barnet men hade bara tre leksaker att välja mellan, en fisk, ett tåg och en docka. Beth fick dockan att leka med medvetet flera gånger. Slutsatsen av denna studie visar att vi åstadkommer skillnader där det inte finns några och förstärker de skillnader som redan finns (Stahlman, 1998, s 158 ff.).

De senaste årens utbildningsforskning har rapporterat ett delvis annorlunda könsmonster som skiljer sig från de mönster studier från 1970- och 1980- talen visade (Öhrn, 2002).

Forskningen tycks visa på förändring i skolans könsmonster där samtidigt både historiskt välkända förhållanden och en förskjutning i relationer och processer, där betydelsen av kön varierar mellan olika sociala grupper och mellan olika utbildning och undervisningssammanhang (Öhrn, 2002). Studier från 1990-talet ger en varierad och mindre entydig bild av flickor och pojkars agerande i skolan, där flickor i allt högre grad blir synliga aktörer (Öhrn, 2002).

Nicholson tar upp olika undersökningar i sin bok *kvinnor och män – hur olika är vi?* Han tar bland annat upp hur kvinnornas mer känslösamma natur förklaras med deras hormonella tillstånd men han redovisar även vad som anses vara schablonmässiga karaktärsdrag hos män

respektive kvinnor. Nicholson försöker i sin bok visa på att vi inte är så olika som vi vill tro eller inte vill tro (Nicholson, 1986).

Carin Holmberg skrev 1993 sin doktorsavhandling *Det kallas kärlek*. Hennes tanke med undersökningen var att ta reda på hur jämställdheten fungerar eller inte fungerar i parförhållanden utan barn och som har intresse för jämställdhetsfrågor. I Holmbergs undersökning utgår hon ifrån att ”*det finns en konflikt mellan kvinnor och män och att könen har olika intressen när det gäller att förändra könsrollerna*” (Stahlman, 1998, s 210-211). Holmberg undersöker även hur samhällets värderingar om kvinnors underordning och mäns överordning påverkar unga par som anser sig vara och vill vara jämställda (Stahlman, 1998, s 210- ff.). I hennes studie diskuteras olika roller med männen och kvinnorna som intervjuats bland annat, vad de anser är manligt respektive kvinnligt, arbetsfördelning i hemmet, karriär, hur de visar känslor och hur de ser på jämställdhet etc. (Stahlman, 1998, s 210 ff.).

Letty Cottin Pogrebins bok *växa i frihet* är lite inne på samma spår som Holmberg men är mer inriktad på hur föräldrar uppfostrar sina barn och deras påverkan på hur könsrollerna implementeras i/på barnen. Med sin bok vill hon visa att/hur man uppfostrar sina barn på ett icke-sexistiskt vis. Genom olika undersökningar och studier vill hon ta upp vad som uppfattas som kvinnligt respektive manligt och vad det finns för alternativ om man vill uppfostra på ett icke – sexistiskt vis. Hon har bland annat sammanställt ett antal undersökningar som visar på att gifta mödrar utför hushållsarbete fyra gånger mer än männen och att den ”nya generationen” delar på hushållsarbetet enligt traditionella principer (Cottin Pogrebin, 1984, s 161 ff.).

1.6. Teori

Det finns två huvudteorier eller grundläggande teorier som sysselsatt och fortfarande sysselsätter forskare världen över än idag. Det handlar om huruvida våra manliga respektive kvinnliga roller och egenskaper är skapade eller formade av vårt genetiska arv eller vår miljö. Under 1700- och 1800- talen var svaret relativt entydigt, människans roller och egenskaper var bestämda av krafter som låg utanför människans kontroll (Stahlman, 1998, s 140 ff.).

Den ena teorin säger att våra manliga och kvinnliga roller och egenskaper är styrda och skapade av ”naturen”, gud, vår biologi och genetik etc. alltså vårt arv medan den andra teorin

säger att våra manliga och kvinnliga karaktärer och egenskaper är formade av vår uppfostran och den kultur samt det samhälle vi lever i, det vill säga vår miljö (Stahlman, 1998, s 140 ff.).

Under 1800-talet var det vanligt att jämföra människans och djurens beteenden med varandra. Forskare och filosofer hittade ofta bevis för kvinnans underlägsenhet och mannens överlägsenhet inom djurriket, i människans anatomi samt i naturens evolutions- och urvalsprocesser. Det var lätt att jämföra beteenden och egenskaper hos djurens honor och hanar med vad som ansågs tillhöra kvinnan respektive mannens värld (Stahlman, 1998, s 103- ff.). Medicine doktor Georg Kress, jämförde ofta djurens honor, hanar och deras egenskaper med kvinnan och mannens. Han jämförde mannen och kvinnan med bland annat hingst och sto, hjort och hind, där hanen visar överlägsenhet med hjortens horn och hingstens mod och kraft och där kvinnan jämfördes med stoet som utmärktes av passivitet och lugn (Stahlman, 1998, s 103- ff., 119 ff.).

*”Yppig hårväxt och majestätisk hållning särskiljer djurens konung,
lejonet, från hans oansenligare gemål /.../ även hos människan
är mannens muskelkraft igenomsnitt betydligt större än kvinnans.
Alla mannens rörelser vittnar om kraft, kvinnans om vekhet, mjukhet och
behag”.*(Kress, citat i Stahlman, 1998, s 103).

Så uttryckte sig Kress i sin bok *Människans könslif* från 1903 (Stahlman, 1998, s 103).

Enligt Else-Marie Staberg kan man i princip lägga tre perspektiv på genus. Ett perspektiv är att män och kvinnor är fundamentalt lika med samma rättigheter. Ett annat perspektiv är att män och kvinnor är fundamentalt olika att de har olika särart. De föds olika och förblir olika genom olika erfarenheter och psykologisk utveckling och så vidare. Det tredje perspektivet är att se kön som en fundamental struktur i samhället. Kvinnoforskning skiljer här på socialt kön (gender) och biologiskt kön (sex) och studerar det socialt konstruerade könet (gender) (Staberg, 2002, s 5 ff.).

Staberg anser att Sandra Hardings beskrivning av hur kön konstrueras och rekonstrueras genom tre processer med inbördes nivåer av kön är belysande. *Könssymbolik*, det vill säga att dualistiska könsmetaforer tillskrivs olika motsatspar exempelvis svag och stark som egentligen inte har med kön att göra. *Könsstruktur*, sociala aktiviteter organiseras så att det blir möjligt att

försvara arbetsfördelningen mellan kvinnor och män. *Det individuella könet*, varje människa formas inom och genom samhället, sin kultur, etniska tillhörighet och socialklass, till vad som anses vara lämpligt kvinnligt och manligt (Staberg, 2002, s 5 ff.).

År 2002 kom Elisabet Öhrn ut med boken *Könsmönster i förändring? – en kunskapsöversikt om unga i skolan*. I sin bok sammanfattar Öhrn nyare studier av könsmönster och resultaten jämförs sedan med tidigare studier från 1970- och 1980-talen. Hennes jämförelser visar på förskjutningar i relationer mellan könen, att skolans könsmönster är i förändring men att nya könsmönster inte ersätter de tidigare utan bara håller på att förändra de gamla (Öhrn, 2002, s 9 ff.).

1.7. Begreppsdefinitioner

Jämlikhet och Jämställdhet

När man pratar om könsskillnader förekommer ofta begreppen jämlikhet, jämställdhet och genus. Det är lätt att sätta likhetstecken mellan jämlikhet och jämställdhet eftersom skillnaderna verkar vara små, så det är viktigt att vara införstådd med vad man menar med jämlikhet och jämställdhet, när man diskuterar det.

Jämlikhet är en fråga om alla människors lika värde, medan *jämställdhet* är en fråga om kvinnors och mäns lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter i samhället (Fredlund & Lohmann, 2002, s 6).

Attityder

Ett sätt att studera jämlikhet är att fokusera på människors attityder. En attityd är ett sätt att förhålla sig till olika företeelser. Enligt Carlström & Hagman byggs en attityd upp av tre komponenter, en kognitiv (inlärdd kunskap), en affektiv (känslomässig förstärkning) och en konativ (handlingsinriktning) (Carlström & Hagman, 1995, s 145).

Våra attityder förenklar vår tillvaro. Starka attityder ger starka ställningstaganden för och emot företeelser och grupper av människor samt påverkar våra handlingar (Fredlund & Lohmann, 2002, s 6).

Värderingar

Med värdering menas en föreställning om ett önskvärt tillstånd eller önskat mål (Wiederheim-Paul & Eriksson, 1985, s 21).

Könsroll

Rådande föreställningar om hur män respektive kvinnor skall bete sig privat och eller i samhällslivet (svensk ordbok, 1986).

Kvinnoroll och Mansroll

Kvinnans respektive mannens sociala roll enligt rådande samhällssystem (Bonniers Svenska Ordbok, 1980).

2. METOD OCH URVAL

2.1. Val av metod

Utifrån mitt syfte, att undersöka ungdomars attityder och värderingar till den manliga och kvinnliga könsrollen, kommer jag här nedan att diskutera val av metod.

För att undersöka ungdomars attityder och värderingar till könsrollerna kan jag använda mig av kvantitativa eller kvalitativa metoder. Det finns för och nackdelar med de olika metoderna och man måste välja metod utifrån sitt syfte med sin undersökning.

En kvantitativ metod, till exempel enkät kan nå ett stort antal personer och därmed ge en bred, generell och representativ bild av verkligheten. Resultatet av denna typ av undersökningar är också ofta lätta att bearbeta, även statistiskt. Nackdelen är att man ofta mäter uppfattningar, bedömningar och inte faktiska förhållanden. Den kvantitativa metodens information blir mer exakt men kan tyckas vara ytlig ibland (Carlström & Hagman, 1995, s 62 ff.; Solvang & Holme, 1997).

Kvalitativa metoder kännetecknas av flexibilitet med möjlighet att förändra insamlingen av data under tiden. Kvalitativa metoder ger också större möjligheter att få en nyanserad, fördjupad och detaljerad information. Nackdelen med denna typ av undersökningar är att det är svårt att sammanställa data och dra generella slutsatser då tolkningen inte blir entydig då den information som man får i kvalitativa metoder kan anses vara typisk för den/de person/er som det gäller (Carlström & Hagman, 1995, s 62 ff.; Solvang & Holme, 1997).

Jag valde en kvalitativ metod, intervjuer, trots de nackdelar som den har till exempel mer tidskrävande och att antalen respondenter är kraftigt begränsat jämfört med en kvantitativ metod. Metodvalet och då antalet intervjuade var begränsat är materialet inte representativt och jag kan därför inte dra så generella slutsatser.

Som grund för mina intervjuer använde jag mig av en intervjuguide (se bilaga 1). Genom att jag valde intervjuer utan fasta svarsalternativ, gav det mig ett utrymme för flexibilitet då jag kan låta respondenten tala ganska fritt, den möjligheten hade jag inte haft i en enkät. Jag kan även genom den kvalitativa intervjun anpassa och förtydliga mina frågor till personen jag

intervjuar så att personen förstår. Genom kvalitativa intervjuer har jag möjlighet att få fördjupad och detaljerad information som underlättar förståelse snarare än mäter parametrar (Solvang & Holme, 1997).

Jag valde att spela in intervjuerna på kassetband, för att dels bättre kunna bearbeta och analysera intervjuvaren och dels ha större möjlighet att fånga exakta och relevant citat. Genom att jag spelade in intervjun kunde jag koncentrera mig på respondenten och på så sätt notera/iakttaga icke verbala signaler såsom mimik, blick och kroppsspråk, vilket hade varit svårare om jag samtidigt skulle anteckna. När intervjuerna var slutförda, transkriberade jag det inspelade materialet efter jag avlyssnat underlaget några gånger för att få en bild av vad respondenterna menade. Efter transkriberingen till text använde jag olikfärgade pennor för att markera de olika teman i texten som intervjun handlade om (Solvang & Holme, 1997).

2.2. Material

I min intervjuguide hade jag sju huvudfrågor med några följd/hjälprågor (se bilaga 1). Då respondenterna hade svårt att svara på frågorna utökade jag min intervjuguide med två frågor som jag sedan genomgående använde i intervjuerna (se bilaga 1, under Tilläggsfrågor). Alla frågorna var avsedda att få fram vad ungdomarna har för attityder och värderingar till den manliga respektive den kvinnliga rollen samt om de tror att deras barn kommer att ha andra attityder och värderingar om könsrollerna än vad de själva har.

2.3. Urval

Jag valde att utföra min undersökning i två gymnasieklasser med elever som går sista året på Naturbruksgymnasiet Hvilan i Åkarp/Kabbarp. Valet av skola baserades på att jag själv har varit elev där och fortfarande har bra kontakt med skolan. Eleverna, som valdes, var mellan 17 – 18 år gamla. I den ena klassen som är en hantverksinriktad utbildning (florist) går det 23 tjejer och i den andra klassen som både är inriktad på växthusodling och trädgårdsanläggning går det 10 tjejer och 17 killar.

Valet av åldersgrupp 17-18 år var medvetet eftersom jag tyckte att det skulle vara intressant att intervjua nästintill vuxna elever om könsrollerna. Ungdomar som antagligen själv var i full färd med att forma sin egen självbild i utvecklingen till vuxna individer.

I min studie ville jag intervjua tre tjejer och tre killar, det vill säga en tjej och en kille från vardera utbildningsinriktningen. Respondenterna i studien blev fyra tjejer och två killar. De representerade de tre olika inriktningar på gymnasieprogrammen. Två tjejer gick hantverk/florist, två tjejer och en kille gick växthusodling och en kille gick trädgårdsanläggning. Jag försökte få en representant från varje kön och från vardera inriktningen. Vilket blev svårt i och med att eleverna jag skulle intervjua skulle ställa upp frivilligt och i hantverks/floristklassen var de bara tjejer, därav fördelningen fyra tjejer och två killar. Även fördelningen mellan växthusodling och trädgårdsanläggning blev lite sned, det var tre frivilliga från växthusodling, en kille och två tjejer och en kille från trädgårdsanläggning.

2.4. Bortfall

Jag fick ett externt bortfall då en respondent inte kom till bestämd intervjuetid. Detta kan bero på att respondenten glömt tiden på grund av mycket arbete i skolan eller att respondenten inte velat medverka längre. Med hänvisning till begränsad tid bestämde jag mig för att inte komma överens om en ny tid med respondenten.

2.5. Genomförande

Jag började med att ta kontakt med Naturbruksgymnasiet Hvilan för att ta reda på om jag fick använda mig av deras elever till min undersökning. Jag pratade med Eva Splittorff som är studie- och yrkesvägledare, hon hjälpte mig dels att ta reda på när jag kunde komma och dels informera respektive lärare om att jag skulle komma.

Under elevernas klassråd presenterade jag mig, mitt uppsatsämne och syftet med min undersökning samt vad det innebar att intervjuas. Jag berättade att medverka till intervjuerna var frivilligt och att intervjupersonerna skulle förbli anonyma. De fick reda på att intervjuerna skulle ta mellan 30 – 60 minuter, att intervjuerna skulle spelas in på band samt att all information skulle behandlas konfidentiellt och att allt inspelat och nedskrivet material skulle förstöras när arbetet var färdigt. Två av respondenterna hade jag tidigare fått rekommenderade av en lärare och redan innan klassrådet hade jag hunnit fråga de två respondenterna om de var intresserade. Intervjuerna genomfördes efter skoltid i ett grupprum på skolan, där vi kunde sitta ostörda. Intervjuerna skedde vid två olika tillfällen under samma vecka.

Vid varje enskild intervju upprepade jag, att deltagandet var på frivillig basis, att materialet skulle behandlas konfidentiellt och att deras namn kom att fingeras. Jag frågade också om respondenterna samtyckte till att intervjun blev inspelad. De fick dessutom reda på att när uppsatsen blir klar kommer en kopia skickas till Naturbruksgymnasiet Hvilan.

Min förhoppning inför intervjuerna var att eleverna ganska fritt skulle berätta vilka tankar och uppfattningar de har om den manliga och kvinnliga rollen, det vill säga vilka attityder och värderingar de har till könsrollerna. Det visade sig i intervjuerna att de inte hade funderat så mycket på sina attityder och värderingar till den manliga och kvinnliga rollen. De tyckte också att det var svårt att uttrycka och verbalisera sina åsikter.

2.6. Undersökningens tillförlitlighet

Vid en undersökning/mätning finns det två begrepp som visar undersökningens tillförlitlighet, dels i fråga om att man mäter det som är avsett att mäta och dels hur noggrann mätningen är gjord. I första fallet pratar man om validitet och i andra fallet om reliabilitet (Carlström & Hagman, 1995, s 67 ff.).

I min undersökning anser jag att jag har en relativt hög validitet då respondenternas svar på mina frågor innebar att syftet med min uppsats besvaras.

Validiteten kunde troligtvis ha blivit bättre om jag hade varit mer erfaren som intervjuare, då min intervjuteknik förmodligen varit mer drivande.

Reliabilitet, mätnoggrannhet, det vill säga, hur förhållandet under intervjutillfället kan ha påverkat resultatet av intervjun. Olika påverkningsfaktorer så som tid, omgivningen, lokal, störande ljud etc. kan ha påverkat resultatet. Likaså samspelet/dialogen mellan intervjuaren och respondenten kan ha effekt (Solvang & Holme, 1997).

Vid en intervju är frågan om reliabilitet ganska irrelevant då förutsättningen att få samma svar vid ett annat intervjutillfälle och person sannolikt är ringa. Varje intervjutillfälle är unikt jämfört med exempelvis en enkät, där svarsalternativen är fasta och därmed kan upprepas.

I några av mina intervjuer kan respondenten känt tidspress och det kan ha påverkat intervjun, men totalt sett tror jag att reliabiliteten är godtagbar, då respondenterna tycktes vara öppna, avspända och frimodiga under intervjun. Detta kan bero på att vi var av samma kön i fyra av

fem intervjutillfällen och att ålderskillnaden inte var så stor mellan mig och respondenterna. En bidragande faktor kan även vara att jag själv varit elev där, vilket kan ge en känsla av samhörighet.

Omedvetet kan jag och respondenterna ha tolkat frågor, svar och kroppsspråk olika genom våra olika tolkningsramar vi bär med oss.

Genom att jag endast hade en kille med i min undersökning, har detta inverkat på min analys av mitt undersökningsmaterial. Resultatet blir inte bara missvisande genom fördelningen mellan tjejer och killar utan den blir även omöjligt att dra några generella slutsatser av hans attityder och värderingar om hur han ser på och upplever den manliga och kvinnliga rollen. Trots detta kan jag dra några försiktiga slutsatser genom att jämföra med andra publicerade undersökningsresultat av killars attityder till könsrollerna med min manliga respondents attityder och värderingar.

Eftersom jag endast hade en kille med i min undersökning, får hans värderingar fungera som kontrast till de i min undersökning intervjuade tjejernas attityder och värderingar till den manliga och kvinnliga könsrollen.

3. RESULTAT

Respondenternas bakgrund

Alla mina respondenter var födda år 1986, gick tredje och sista året på Naturbruksgymnasiet Hvilan.

Anna och Sara som hade inriktning hantverk (florist) bodde båda på skolan under veckorna. Jens som hade trädgårdsanläggning som inriktning på sin utbildning, bodde i Malmö. Av Kajsa och Lina som båda hade inriktningen växthusodling, var det bara Lina som bodde på skolan under veckorna medan Kajsa pendlade från en ort ungefär mitt i Skåne till skolan varje dag.

3.1. Hur definierar du den kvinnliga respektive den manliga könsrollen?

Sammanfattning

Alla respondenterna nämnde i sina svar att kvinnor är mer husliga. De tar mer ansvar för hemmets skötsel lagar mat, städar etc.. Männen däremot på grund av sin större fysiska styrka gör de tyngre sysslorna till exempel grävning i trädgården, hugga ved eller mer tekniska arbete som reparerar bilar eller hålla på med datorer. En genomgående tendens var att respondenterna menade att män är mindre känslamma i motsats till kvinnor.

Intervju

I intervjusvaren framkom det tydligt att man tyckte att den kvinnliga rollen utmärktes av att kvinnorna tar mer ansvar för hemmets skötsel jämfört med männen. Ansvaret för hemmets tyngre sysslor till exempel hugga ved vilar dock på mannen. Männens ansågs också av några respondenter ha mer fallenhet för teknik men kvinnor kan lära sig det om de är intresserade. Någon respondent menade att mannens viktigaste uppgift var att försörja och skydda familjen.

Den manliga rollen tycktes bland annat karaktäriseras av att mannen vill synas och höras, vara ”macho”, män försöker vara coola och starka inför kvinnor.

”Killar tror att de är störst, bäst och vackrast och de skall höras och synas.”(Sara)

Några av de intervjuade tyckte att tjejer var mer måna om sitt utseende jämfört med killar och att de som kvinna har många krav på sig. Krav som kan vara svåra att uppfylla.

Några av respondenterna ansåg att kvinnor är mer ansvarstagande och omtänksamma än män.

”De är omtänksamma och ansvarstagande, har tajta kläder och att det ofta är mycket krav på kvinnan som man inte alltid kan uppfylla.” (Kajsa)

Något som också utmärker den kvinnliga rollen är kvinnors sätt att uttrycka sig, man pratar och diskuterar, gärna och ofta, detta jämfört med killar som mer kommenterar än diskuterar. Likaså tänker tjejer sig för innan de gör något medan killar är mer impulsiva.

Den kvinnliga rollen kan beskrivas som mer känslösam än den manliga rollen, tjejer gråter mer än killar medan killar visar inga känslor eller har svårt att visa känslor. Likaledes ansåg några respondenter att tjejer är självsäkra, glada, positiva och utåtriktade.

”Killar visar inga känslor och gråter inte. De säger aldrig vad de egentligen tänker.” (Anna)

Någon respondent ansåg att killar oftare faller för gruppsyket än tjejer, tjejer har starkare psyke än killar.

3.2. Vem/vad har påverkat dig mest i fråga om din syn på könsrollerna?

Sammanfattning

Alla respondenterna var eniga om att det var familjen eller närstående släktingar som påverkat dem mest i deras syn på de manliga och kvinnliga könsrollerna. Det kunde även vara andra faktorer till exempel skola, TV och politiskt engagemang som påverkat respondenternas attityd till könsrollerna.

Intervju

Alla respondenterna vare sig de var tjejer eller kille ansåg att de blivit mest påverkade av sina föräldrar men även av andra närstående personer såsom mor- och farföräldrar. Några av respondenterna uttryckte specifikt att det var modern som påverkar dem mest.

”Jag tror det är min mamma, hon tycker väldigt mycket, om det med könsroller /.../Mamma har ju säkert hjälpt till att jag inte håller med att kvinnor ska städa och hela den biten utan vi ska hjälpas åt.” (Kajsa)

Två av respondenterna uppgav att i deras hem hjälptes alla åt, att det inte var traditionellt uppdelade arbetsysslor utan ett mer jämställt hem i detta avseende.

En av respondenterna tyckte att skolan genom dess olika ämnen bland annat religion, hade påverkat synen på könsrollerna. Väldigt få av de intervjuade tog upp att det kunde vara omgivningen det vill säga radio, TV, reklam, skola, som påverkat deras syn på könsrollerna. Fritidsintressen såsom TV och politiskt engagemang kunde även ha påverkat synen på könsrollerna ansåg några av respondenterna.

3.3. Vilka attityder och värderingar har du som kvinna/man om dig själv?

Sammanfattning

Det var besvärligt för respondenterna att svara på vilka attityder och värderingar de har om sig själva som kvinna/man. Därför kom frågan att bli mer inriktad på om de upplevde sig själv som typiskt kvinnliga respektive typiskt manliga.

Ingen av de kvinnliga respondenterna ansåg att de var typiskt kvinnliga med anledning av att de kände sig bekväma med killar och gärna umgicks med dem. Den manliga respondenten ansåg sig vara typisk manlig eftersom han *gör en mans jobb*.

Intervju

Alla de kvinnliga respondenterna tyckte inte att de var typisk kvinnliga, de flesta av dem kände sig mer bekväma tillsammans med killar än med tjejer.

”Jag ser mig verkligen inte som en typisk kvinna. Jag är inte sån som måste byta kläder hela tiden eller måla naglarna å sånt. Jag kan tycka det är roligt med bilar å motorcyklar, ja sånt som är mer manligt.” (Anna).

Någon av respondenterna tyckte att det handlar mycket om vad man lägger i bilden typisk kvinnlig, respondenten skulle inte kalla sig kvinnlig eftersom hon alltid umgått med killarna men tror att hon blivit mer kvinnlig med åren.

Vissa av respondenterna nämnde att de inte ville att det motsatta könet varken skulle se dem som starkare eller svagare samt mer eller mindre värda, utan för den de är.

”Jag tycker inte det är så relevant att säga att jag är kvinna, jag tycker det är oväsentligt, jag är människa. Människa som människa.” (Kajsa).

Några nämnde att det inte är så relevant om man är typisk kvinnlig eller manlig, bara man trivs med den man är.

3.4. Vilka attityder och värderingar tror kvinnor att män har om den kvinnliga könsrollen?

Vilka attityder och värderingar tror män att kvinnor har om den manliga könsrollen?

Sammanfattning

Alla respondenterna uttryckte på ett eller annat sätt att de tror att män har en nedvärderad och lite skev uppfattning om kvinnorollen likaså att kvinnor uppfattar mansrollen som en kaxig roll som det pratas om och att män inte ska visa känslor. De flesta av respondenterna tog även upp att det kunde vara skillnad på hur man uppfattar könsrollerna beroende på vilken generation och kultur man tillhör.

Respondenterna tyckte att det var svårt att generellt säga hur män och kvinnor uppfattar varandras roller (si eller så) men de gjorde ändå ett försök.

Intervju

De flesta av respondenterna tycker att män har en skev uppfattning om kvinnorollen.

”Lite skevt, jag tror män ser det rätt så sexistiskt och lite nedvärderande, kan jag tänka mig i alla fall.” (Lina)

Respondenterna sa även att män nedvärderar kvinnorollen och att till kvinnorollen hör ansvaret för hemmets sysslor. Någon av respondenterna trodde också att män ser på kvinnorollen ganska så sexistiskt. Män uppfattar sig själv som mer värda på grund av att de är fysiskt starkare och mer tekniska.

Även om respondenterna tror att mäns uppfattning om kvinnorollen är vrång, tror de flesta av respondenterna att det synsättet inte förekommer så över allt. Hur man uppfattar kvinnorollen skiljer sig mellan olika generationer, kulturer och samhällskikt. Alla respondenterna vägde upp den negativa uppfattningen med en lite mer positiv uppfattning om hur män uppfattar kvinnorollen.

”Tjejer kan lika bra som männen och ibland kan kvinnor mycket bättre än män.”(Jens)

En respondent tror att kvinnorollen uppfattas som lite mystisk, på ett positivt sett. En av respondenterna tror inte att män uppfattar att kvinnor bara ska stå vid spisen, vissa av respondenterna tycker att synen på kvinnorollen hade blivit bättre än den varit innan. Någon av respondenterna tror att kvinnor uppfattar mannens roll som kaxig, ibland oschyst och korkad men tillägger att det nog beror på vilken kultur och generation man är uppväxt i. Några av respondenterna har åsikten att kvinnor uppfattar mansrollen som om han gärna vill vara större, starkare och veta bäst.

”Ibland känns det som om vi vet mer än vad männen gör, de sitter där som frågetecken och man vill bara klappa dem på huvudet och säga ”men lilla gubben, du fattar ju ingenting.”(Lina)

Kvinnor tror att män är mer tekniska och har svårt för att visa känslor och att detta skulle tillhöra mansrollen enligt respondenterna.

Någon sade också att mansrollen nog uppfattades av kvinnor som, en hård utsida, mjuk insida, se bra ut och ska göra det tunga arbetet.

Några av respondenterna avslutar med att säga något positivt om hur kvinnorna ser på mansrollen men inte i samma utsträckning som i hur män ser på kvinnorollen. Det som räknades som positivt var mestadels att det är ett mer jämställt tänkande nu mellan man och kvinna än förr.

3.5. Tror du att dina barn kommer att ha andra värderingar och attityder till könsrollerna än vad du har?

Sammanfattning

Alla respondenterna tror att deras barn kommer ha andra attityder och värderingar till könsrollerna än vad de själv har. Någon nämnde att man som förälder visserligen påverkar sina barn i viss utsträckning men att barnen har rätt att bilda sig en egen uppfattning, speciellt i ett samhälle som hela tiden förändras.

Intervju

Respondenterna var eniga om att deras barn kommer att ha andra uppfattningar om könsrollerna än de själva men att det var naturligt. Någon tyckte förvisso att barnen skulle tycka som sina föräldrar men att barnen har rätt att bilda sig en egen uppfattning. Fast respondenten skulle nog ifrågasätta, på ett positivt sett, barnens åsikter.

”Jag ska göra allt för att få mina barn att inse att det inte ska finnas några könsroller.”(Anna)

Att vi är på väg mot ett mer jämställt samhälle kommer kanske också vara en bidragande faktor till att barnen eventuellt delar eller blir tvungna att dela synen på jämställdhet mellan könen var det en av respondenterna som ansåg.

3.6. Skulle du säga att det är jämställt mellan mannen och kvinnan i Sverige?

Med denna fråga var syftet att spinna vidare på alla kommentarer om jämställdhet som kom upp under intervjuerna.

Sammanfattning

Ingen av respondenterna tyckte att det var jämställt mellan man och kvinna i Sverige men de flesta av respondenterna tyckte att det hade blivit bättre än vad det har varit.

Intervju

Någon av respondenterna tyckte att hon först inte hade märkt av skillnader i jämställdhet mellan män och kvinnor. Genom media etc. hade hon blivit varse om den bristande jämställdheten, speciellt på arbetsmarknaden, där kvinnor får mindre lön jämfört med män, även om de utför samma arbetsuppgifter.

”Jag tror det är viktigt att vi försöker få det mer jämställt.”(Lina)

De flesta av respondenterna var eniga om att jämställdheten hade varit sämre men att det kan bli mycket bättre.

”Den är inte bra men den har blivit bättre än vad den har varit och den kan bli mycket bättre givetvis.”(Kajsa)

Någon av respondenterna, tog upp att män har mycket fördomar om kvinnorollen t.ex. att kvinnor är till för att föda barn och stå vid spisen medan mannen ska göra karriär, detta tyckte respondenten inte var speciellt jämställt.

4. ANALYS OCH TOLKNING AV RESULTATET

Syftet med min undersökning var att undersöka ungdomars attityder och värderingar till den manliga och kvinnliga könsrollen samt att se om könsrollerna ändrat sig över tid.

För att undersöka detta använde jag en kvalitativ metod i form av intervjuer. Studien omfattade fem ungdomar på 17-18 år, fyra tjejer och en kille, som gick sista året på Naturbruksgymnasiet Hvilan.

Utifrån mitt resultat kan jag utläsa att respondenternas definition av den manliga och kvinnliga rollen är att kvinnor tar mer ansvar i hemmet och är mer husliga än män likaså är män mer tekniska än kvinnor samt att män får göra de tyngre sysslorna. Det tycks som om ungdomarna, jag intervjuat, tillskriver mannen och kvinnan sysslor som är traditionsbundna, kvinnan tar hand om hushållsarbetet medan mannen gör de tunga och grova sysslorna i och runt huset. Denna, som respondenterna hänstiftar till, ojämna arbetsfördelning i hemmet som de traditionella rollerna åstadkommer är i överensstämmande med vad Carin Holmberg redovisar i sin doktorsavhandling *Det kallas kärlek* från 1993 som Stahlman hänstiftar till i sin bok *Könsrollernas maskerad* (Stahlmans, 1998, s 213 ff.). Holmberg hade undersökt bland annat hur par, utan barn, delade på hushållsarbete och slutsatsen var att kvinnor tog ett större ansvar för hemmet (Holmberg 1993 i Stahlmans, 1998, s 213 ff.).

I sin bok *Växa i frihet* har Letty Cottin Pogrebin sammanställt att antal undersökningar som visar bland annat att gifta mödrar utför fyra gånger mer hushållsarbete och att den ”nya generationen” delar hushållsarbetet enligt traditionella principer (Cottin Pogrebin, 1984, s 161 ff.). En försiktig slutsats av min och de ovan i litteraturen beskrivna undersökningarna är att under ungefär ett sekel har attityderna till den och kvinnliga och manliga rollerna med avseende på arbetsfördelning i hemmet inte ändrat sig nämnvärt.

Att kvinnor är mer känslösamma i motsatt till männen har det konstaterats i min undersökning. Detta har även Carin Holmberg uppmärksammat i sin avhandling (Stahlman, 1998, s 224 ff.). I Holmbergs studie framkommer det, att män i stor utsträckning inte är lika bra på att visa och uttrycka sina känslor (Holmberg, 1993 i Stahlman, 1998, s 224 ff.). Av mitt resultat och vad Holmberg redovisat får jag en känsla av att män anses mindre känslösamma på grund av att de har svårare för att uttrycka sina känslor. Enligt Nicholson kan kvinnors mera känslösamma

natur förklaras av deras biologi det vill säga deras hormonella tillstånd (Nicholson, 1986, s 75 ff.). Detta innebär då, att den kvinnliga rollen är mer känslösam, vilket respondenterna också poängterat, och dessutom genetisk nedärvd, vilket medför att den kvinnliga könsrollen i detta avseende inte går att förändras utan endast accepteras eller förstås.

I min undersökning påstår respondenterna att män inte uttrycker sig lika bra verbalt som kvinnor. Detta påstående stämmer väl överens med vad Stahlman och Pogrebin anser i sina respektive böcker, att män inte formulerar sig lika bra som kvinnor, vilket tycks kunna bero på att föräldrar redan från födseln pratar med sina flickor medan föräldrarna i större utsträckning leker med pojkarna (Stahlman, 1998; Cottin Pogrebin, 1984).

Redan på grundskolenivå finns det tydliga skillnader i flickors och pojkars förmåga att behandla det svenska språket. I skolverkets rapport 251 (2004) redovisas en mycket klar differens till flickors fördel i fråga om språkutveckling, språktillägnande, läsförståelse och skriftlig förmåga (Skolverket, 2004). Likaså visar Elisabet Öhrn i sin kunskapsöversikt om unga i skolan, att vid testning i skolan visar det sig att tjejer har bättre resultat än killar på verbala tester (Öhrn, 2002, s 73). Med utgångspunkt i ovanstående data verkar det troligt att en bättre språkfallenhet tillhör den kvinnliga rollen.

En slutsats som jag kan dra av min undersökning och som tycks vara entydig är att familjen och de närstående har en betydelsefull inverkan på könsrollssynen. Detta är i överensstämmande med ett flertal publicerade studier till exempel av Letty Cottin Pogrebin (1984), Bengt Stahlman (1998). Dessa två författare hävdar att familjen är den som har störst betydelse för könsrollernas utveckling och identifikation hos barnet.

De kvinnliga respondenterna i min undersökning ansåg sig inte som typiskt kvinnliga därför att de trivdes och oftast umgicks med killar. Den manliga respondenten där emot ansåg sig som manlig för att han gjorde en mans arbete.

I Karin Fredlund och Anna Lohmanns undersökning om gymnasieelevers attityder kring könsspecifika egenskaper, redovisar de att de fyra mest kvinnliga egenskaperna enligt kvinnor var pratsam, analyserande, känslig och ansvarstagande. Männerna tycker att de fem mest kvinnliga egenskaperna var kärleksfull, modemedveten, känslig, empatisk och intelligent/pratsam/öppen (hamnade på samma plats) (Fredlund & Lohmann, 2002).

Jämför jag Fredlunds och Lohmanns undersökningsresultat med vad respondenterna i min undersökning har svarat på alla mina frågor, anser jag att de kvinnliga respondenterna i likhet

med tidigare nämnd undersökningsresultat har dessa kvinnliga egenskaper. De fem mest manliga egenskaperna, i Fredlund och Lohmanns undersökning (2002), enligt svaren i mäns enkäter var tävlingsinriktad, teknisk, dominerande, intelligent och målmedveten vilket överensstämmer i stora drag vad kvinnorna ansåg vara manligt som också stämmer med den uppfattning som respondenten i min undersökning har. Detta liknar vad Nicholson redovisar som schablonmässiga karaktärsdrag hos kvinnor respektive män (Nicholson, 1986, s 17 ff.). Öhrn jämför i sin bok *Könsmönster i förändring* en studie från 2002 med en från slutet av 1980-talet och konstaterade, att när det gällde könsmönster i prestation, var mycket sig likt i skolan fortfarande (Öhrn, 2002, s 79 ff.).

Det verkar som om kvinnor och mäns attityder och värderingar har varit stabila över tid, åtminstone över en tjugoårsperiod.

I min undersökning ställde jag en fråga, om respondenterna tyckte att det, i Sverige, var jämställt mellan män och kvinnor, vilket alla respondenterna var eniga om att så är det inte. I motsats till vad respondenterna i min studie anser, skriver Stahlman att en del kvinnor och framförallt män, anser att jämställdheten i Sverige har nått sitt mål och att det inte existerar något kvinnoförtryck och kvinnlig diskriminering i någon form (Stahlman, 1998, s 170). På motsvarande sätt skiljer sig Stahlmans publicerade material från Inga-maj Anderbergs undersökning. I Inga-Maj Anderbergs undersökning, *Vilja våga välja otraditionellt*, framkommer det att ungdomarna i hennes undersökning, precis som ungdomarna i min undersökning, anser att det svenska samhället inte är jämställt bland annat för att kvinnor och män inte har lika lön för samma arbetsuppgifter (Anderberg, 2003).

5. SLUTDISKUSSION

Det är svårt dra några generella slutsatser av resultatet från undersökningen som jag har gjort, dels till följd av ett litet antal intervjuer och dels på grund av att det var en kvalitativ undersökning. Från kvalitativa undersökningar är det oftast svårare att dra generella slutsatser (Carlström & Hagman, 1999). Tillika var det endast en manlig respondent vilket också kommer att ge en skev bild av ”verkligheten”.

Min uppfattning är att respondenterna hade svårt att verbalisera sina tankar och inte tänkt igenom sina svar speciellt noga. Jag tror att, hade respondenterna fått intervjufrågorna dagen eller någon dag innan, kunde jag kanske ha fått mer övertänkta och utförliga svar på mina intervjufrågor. Då svaren inte blev så uttömmande som jag hade hoppats på blev det svårt att utläsa av intervjuerna respondenternas värderingar och attityder. Vilket har resulterat i att jag inte fått den djupa och fylliga bild som jag trodde att intervjuerna skulle ge mig. Det har också inneburit att jag har fått tolka och ”läsa mellan raderna”.

Jag fick en känsla av att det var lättare att få kvinnor/tjejer intresserade av att ställa upp och intervjuas än killar och att de var mer intresserade av könsrollsfrågor. Kan tjejers/kvinnors intresse för könsrollsproblematiken botten i att de är och blir mer utsatta för könsrollernas orättvisor.

Trots allt, tycks det emellertid att vid jämförelse med andra undersökningar av likartad karaktär till exempel Anita Dahlgrens bok *Två världar*, som om min hypotes är korrekt. Ungdomarnas attityder och värderingar till könsrollerna inte skiljer sig nämnvärt mycket från vad deras föräldrars, mor- och farföräldrars generationers attityder och värderingar till könsrollerna är eller var. De ungdomarna jag intervjuade tycks se eller uppleva könsrollerna på ett traditionellt sätt.

Betyder detta att våra manliga och kvinnliga roller är nedärvda och tillhör våra grundläggande värderingar som är svåra att förändra? - Eller kan det vara så att det är vår omgivning som påverkar hur vi ser på könsrollerna och att det är samhället, vår kultur som lider av ”tröghet inför förändring” och därmed sedimenterar könsrollerna?

Kan andra eller kommer andra kulturer influera den svenska traditionella synen på könsrollerna? Jag kan bara spekulera i om den invandrande befolkningen och människor med annan kultur som vi lever med, kan bidra med förändringar till våra attityder till den kvinnliga och manliga rollen? Hur vet vi om andra kulturers inverkan på den traditionella svenska synen, på den manliga och kvinnliga rollen. Blir det en positiv förändring och ett framåtskridande mot ett mer jämställt och jämlikt samhälle eller blir förändringen ett bakåtsträvande mot mer ålderdomliga och otidsenliga könsroller? All förändring är inte bra och inte heller alltid önskvärd, till exempel frivillig inflyttning av invandrare till invandratäta område är en social förändring som är varken bra eller önskvärd.

Varför har inte attityderna till den manliga och kvinnliga rollen förändrats mer än den lilla tendens som bland annat Öhrn (Öhrn, 2002) beskrivit? Cottin Pogrebin skriver att en icke-sexistisk uppfostran inte ger barnet ett kön från början, utan gör barnet könlöst (Cottin Pogrebin, 1980). Skulle en icke-sexistisk uppfostran kunna bidra till att den svenska manliga och kvinnliga rollen inte skulle bli så traditionell. Detta uppfostringssätt skulle inte ha någon betydelse om rollerna ligger i vårt genetiska arv?

En fråga som ständigt gjord sig påmind genom uppsatsens gång är, varför har inte könsrollerna ändrat sig?

Genom hela barndomen kommer vi i kontakt med kvinnor i olika positioner och yrken. I dagens samhälle när barnen tillbringar större delen av sin tid på dagis eller hos dagmamma, förskolan och fritids, kommer barnen och ungdomarna största delen av tiden ha kontakt med kvinnor. Likaså när barnen börjar skolan vistats de, åtminstone till och med sjätte klass, till största delen i en feminin omgivning. Borde inte dagis, förskola och skolväsendet ha mer att säga till om och kunna förändra synen och attityderna till könsrollerna.

Borde inte personalen på de olika instanserna som kommer i kontakt med barn och unga, medvetet kunna påverka de ungas attityder och syn på den kvinnliga och manliga rollen. Enligt Alkewalls studie *Bland prinsessor och riddare* tycks personalen på dagis attityder vara så inpräntade, att de omedvetet lär barnen de traditionella könsrollerna (Alkewall, 2003). Detta kanske också gäller personal i övrig barn- ungdomsverksamhet. Kanske är det, som det framkom i de flesta av mina intervjuer, att det är föräldrar och nära anhöriga som grundlägger

mycket tidigt i ens barndom attityderna och värderingar till könsrollerna. Detta anser även bland annat Cottin Pogrebin och Nicholson.

Det är något förvånande att respondenterna inte tycker att dagens TV, media, reklam eller skola har haft någon stor betydelse för deras attityder och åsikter på könsrollerna. Detta i skenet av att den kvinnliga könsrollen, i synnerhet den med sexuell anspelning diskuteras mycket i press, media och skola.

Att respondenterna inte tycker att de har påverkats av reklam, TV etc. kan bero på att de inte är medvetna om att de blivit påverkade av medieutbudet.

Hur medvetna är egentligen ungdomar om den påverkan som reklam etc. kan ha eller har de lärt sig sovra eller ignorera den information som de översköljs av?

KÄLLFÖRTECKNING

Referenser

- Alkewall, Suzanne. (2003) "Bland prinsessor och riddare – en studie om könsroller i Förskolan". Malmö, Malmö högskola.
- Anderberg, Inga-Maj. (2003) "Vilja våga välja otraditionellt. En intervjustudie med elever som har gjort icke könsbundna val till gymnasieskolan". Malmö, Malmö högskola.
- Carlström, Inge & Hagman, Lena-Pia. (1999) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Göteborg. Akademiförlaget AB. Andra upplagan, andra tryckningen.
- Cottin Pogrebin, Letty. (1980) *Växa i frihet – En bok om könsrollerna och deras inverkan på Barnets utveckling*. Stockholm. Liber Förlag.
- Dahlgren, Anita. (1979) *Två världar. Om ungdomar och könsroller. Ett kunskaps sociologiskt perspektiv*. Stockholm, Rabén & Sjögren.
- Fredlund, Karin & Lohmann, Anna. (2002) "Gymnasieelevers attityder kring könsspecifika Egenskaper". Malmö, Malmö högskola.
- Holmberg, Carin. (1993) "Det kallas kärlek" i Stahlman, Bengt. (1998) *Könsrollernas maskerad*. Lund, Studentlitteratur.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund, Studentlitteratur. Andra upplagan.
- Malmström, Sten & Györki, Iréne, (1980) *Bonniers Svenska Ordbok*. Finland, Albert Bonniers Förlag AB.
- Nicholson, John. (1984) *Kvinnor och män – hur olika är vi?* Helsingborg. Forum.
- Staberg, Else-Marie. (2002) "om "naturarna" i ett köns perspektiv" i Strömdahl, Helge., red.,: *kommunisera naturvetenskap i skolan några forskningsresultat*. Lund: Studentlitteratur.

Stahlman, Bengt. (1998) *Könsrollernas maskerad*. Lund, Studentlitteratur.

Språkdata & Esselte Studium AB (1986), *Svensk Ordbok*, Stockholm, Nordstedts.

Thurén, Britt-Marie. (2002) i Thurén, B-M., red.: *Genusvägar*. Kristianstads, Liber AB.

Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten. (1985) *Att utreda och rapportera*. Malmö.
Liber Förlag.

Öhrn, Elisabet. (2002) *Könsmönster i förändring? – en kunskapsöversikt om unga i skolan*.
Kalmar, Skolverket.

Internet

www.skolverket.se

Intervju, Telefoninformation,

Eva Splittorff, (studie och yrkesvägledare på Naturbruksgymnasiet Hvilan, Kabbarp).

Telefoninformation den 12 november 2004.

Fem elever från Naturbruksgymnasiet Hvilan. Intervjuer den 15 och den 16 november 2004.

BILAGA 1

Intervjufrågor om attityder och värderingar till/om könsroller

1, Hur definierar du den kvinnliga könsrollen?

Hur vill du beskriva den kvinnliga könsrollen?

Vad tycker du är kvinnligt beteende?

Vilka/Vad är typiska kvinnliga egenskaper?

Arbetsfördelning i hemmet?

2, Hur definierar du den manliga könsrollen?

Hur skulle du vilja beskriva den manliga könsrollen?

Vad tycker du är manligt beteende?

Vilka/Vad är typiska manliga egenskaper?

Arbetsfördelning i hemmet?

3, Vem/Vad har påverkat dig mest i fråga om din syn på könsrollerna?

Vem/vad har påverkat dig mest i fråga om din syn på manligt respektive kvinnligt?

TV, media (Kalla fakta, Par på prov, Solo, Vecko Revyn, m.m.)

Föräldrar

Skola, Internet

4, Vilka attityder och värderingar har du som kvinna/man om dig själv?

Hur ser du på dig själv som kvinna/man?

Hur skulle du vilja uppfattas som kvinna/man och varför?

Hur uppfattar du dig som kvinna/man i kvinno/mansrollen?

Uppfattar du dig som typisk kvinnlig/manlig? (egenskaper)

Varför uppfattar du dig som typisk kvinnlig/manlig?

Varför uppfattar du dig **inte** som typisk kvinnlig/manlig?

Bilaga 1 (forts.)

5, Vilka attityder och värderingar tror kvinnor/män att män/kvinnor har om den kvinnliga/manliga könsrollen?

Hur tror du att män uppfattar kvinnorollen?

Hur tror du att kvinnor uppfattar mansrollen?

6, Tror du att dina barn kommer att ha andra värderingar och attityder till könsrollerna än vad du har?

Tror du att dina barn kommer att ha en annan uppfattning om de manliga/kvinnliga rollerna än vad du har?

7, Finns det något du skulle vilja tillägga eller säga som jag inte frågat om?

(öppen fråga)

TILLÄGGSFRÅGOR

Skulle du säga att det är jämställt mellan män och kvinnor i Sverige?

Nämn det första du tänker på när jag säger kvinna/man?